

Олена Маленко
м. Харків

**Мінлива мова буремного
сьогодення**

Сфера викликів у мовному впорядкуванні:

- **лексичний склад української мови (іномовні запозичення й пуризми);**
- **граматична організація (словотворення);**
- **стилістика (уникнення кальок, русизмів);**
- **орфографія (неусталеність правописних норм, відтворення іномовних запозичень);**
- **фемінітиви.**

Стан сучасного лексичного впорядкування української мови

Тенденції

- **Продуктивність новітніх іномовних запозичень**
(активні лексико-семантичні джерела: мова інформаційних технологій, культури, масмедіа, реклами, музики, спорту, мистецтва, дозвілля, моди, кулінарії).
- **Заміна звичних українських слів новими іномовними синонімами (міжмовна синонімія).**
- **Видові розгалуження родових понять (поява нових іномовних лексем, іномовна омонімія).**

- **Інформаційні технології:**

- сервер, веб-портал, сайт, веб-сайт, веб-каталог,
- веб-майстер, геймер, хакер, блог, блогер, чат.

- **Мода:** легінси (вузькі штани), тренч (плащ), стрінги.

Фізична культура: бодібілдинг, фейсбілдинг.

Живопис: бодіарт, мурал.

Музика: ремікс, каверверсія.

Дозвілля (ручні техніки):

- **скрапбукінг** (оформлення листівок або альбомів);
- **квілінг** (скручування паперових смужок для аплікацій);
- **фелтінг** (повстяне валяння); **печворк** (клаптеве шиття);
- **карвінг** (прикраси з овочів та фруктів);
- **темарі** (східне рукоділля; обмотування кульок нитками для в'язання чи шитва).

Частотні запозичення в сучасній комунікації:

- **бренд** (торговий знак),
- **тренд** (тенденція),
- **меседж** (послання),
- **паркінг** (стоянка),
- **пролонгація** (подовження),
- **принт** (малюнок, зображення),
- **постити** (публікувати в інтернеті),
- **пост** (публікація повідомлення),
- **тюнінг** (зовнішнє й внутрішнє оновлення автомобіля, його видозміна),

- **мікс** (суміш),
- **дилер, мерчендайзер** (представник фірми),
- **іміджмейкер** (стиліст),
- **імплементация** (впровадження),
- **бліц** (швидкий, короткий),
- **тендер** (грошовий конкурс),
- **грант** (одноразова грошова стипендія),
- **бонус** (винагорода),
- **тренінг** (навчання),
- **валідність** (відповідність), **валідний** (дійсний, відповідний),
- **рефлексія** (осмислення, зосередженість),
- **моніторинг** (відстеження).

Іномовні запозичення в дидактиці:

- **брейнстормінг** (мозковий штурм);
- **сторітелінг** (технологія подання інформації у формі цікавої історії, емоційно пережитої автором);
- **кейс-стаді** (навчання за методом кейса);
- **буктрейлер** (відеоролик за художнім твором з метою його популяризації, який зроблений самими учнями);
- **фанфік** (новий текст на основі відомого або наявного твору).

Видове розгалуження родових понять

- **КЕДИ (родова назва)**

СЛІПОНИ -

(видова назва)

МОЛОДІЖНІ КЕДИ

НА ТОВСТІЙ ПІДОШВІ

Крипери / криперси

(видова назва)

синтез кедів і черевиків
на товстій підошві

Конверси

(видова назва)

стильні літні кеди

Омоніми-запозичення

- **Снікерс**
(шоколадний батончик)

- **Снікерси**
(назва сучасного
молодіжного взуття)

Когнітивний дисонанс

- **Стан дискомфорту й психологічної напруги людини, що виникає в її прагненні узгодити власні думки та дії з позицією іншої людини в процесі комунікації .**
- **Спричинений когнітивними факторами: різні концептуальні й мовні картини світу, різні ціннісні парадигми, культурно-ментальні коди.**

Мовний пуризм

- **Заміна іномовних запозичень власними, семантично мотивованими лексемами. Зазвичай це штучні слова, не активовані в мовленні:**
- **ліфт – дротохід міжповерховий;**
- **футбол – копаний м'яч;**
- **баскетбол – кошиківка;**
- **аеропорт – летовище;**
- **вертоліт (гелікоптер) – гвинтокрил.**

Уникнення кальок з російської мови

- *робити пропуск (ставити пробіл);*
- *зокрема; серед них (у тому числі):* Ця проблема цікавила багатьох лінгвістів, зокрема й науковців нашого університету;
- *трапляється (зустрічається):* у роботі трапляються огріхи;
- *переважно, здебільшого, зазвичай (як правило);*
- *імовірно, що; припускають, що (не виключено, що);*
- *вкладка (вкладиш);*
- *адресований, призначений (розрахований на ....);*
- *загалом (у цілому);*
- *зазвичай (як правило)*
- *зі свого боку, у відповідь (у свою чергу).*

- **Уникнення безособових дієслів у діловому й науковому мовленні:**
- **тлумачимо** (замість тлумачиться як);
- **називаємо** (замість називається);
- **маємо на увазі** (замість мається на увазі);
- **розуміємо** (замість розуміється як).
- **Заміна безособових моделей на *-но, -то* особовими дієслівними:**
- **ухвалив/ла** (замість ухвалено); **створив/ла** (замість створено);
- **започаткував/ла** (замість започатковано);
- **реалізував/ла** (замість реалізовано).

Проблемні ситуації правопису

- **Неузгодженість у написанні складних власних назв:**

Національний фонд підтримки демократії;-

Національний Фонд Підтримки Демократії.

- **Неуніфіковане орфографічне (графічне, фонетичне) відтворення новітніх запозичень:**

мерчендайзер – мерчандайзер,

бодіблінг – бодиблінг,

бліц-інтерв'ю – блицопитування.

Переклад українською мовою власних назв (антропонімів і топонімів)

Фройд – Фрейд

Хайдеггер – Гайдеггер

Хельсінкі – Гельсінкі – Гельсинки

Уживання літери Г

Гете – Гете

Гданськ і Гданськ

Гібралтар і Гібралтар

Гарібальді й Гарібальді

гендер – гендер; сленг – сленг; жаргон – жаргон.

Фемінітиви в сучасній українській мові

- **Фемінітиви - слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що належать до всіх людей незалежно від їхньої статі:**
- **авторка, агентка, викладачка (викладавчиня), депутатка, дизайнерка, директорка, докторка, експертка, журналістка, завідувачка, кандидатка, колежанка (колегиня), лекторка, лідерка, лікарка, міністерка, організаторка, педагогиня, поетка, професорка, президентка, прем'єрка, посадовиця, продавчиня, спортсменка, фармацевтка, фотографиня, членкиня.**

Вирішення мовних проблем залежить як від суспільства, так і самих мовців. Головне, щоб ми розуміли стан і природу мовних реалій сьогодення й робили ставку на стилістично грамотне та перспективне українське слово.

• ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!